

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 246/2021-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Jánom Mišúrom, PhD., advokátom, Záhradnícka 27, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava IV č. k. 19 C 16/2019-178 z 27. júla 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. októbra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) č. k. 19 C 16/2019-178 z 27. júla 2020. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka bola stranou sporu v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 19 C 16/2019 v procesnom postavení žalobkyne. Dňa 22. mája 2020 doručila sťažovateľka okresnému súdu návrh na schválenie zmiery spolu so žiadosťou na vrátenie 90 % zaplateného súdneho poplatku. Na pojednávaní konanom 3. júna 2020 vyslovil žalovaný súhlas s navrhnutým zmiernom, ktorý okresný súd uznesením č. k. 19 C 16/2019-152 z 3. júna 2020 schválil.

3. Okresný súd uznesením č. k. 19 C 16/2019-154 z 18. júna 2020 (ďalej aj „uznesenie o vrátení súdneho poplatku“) priznal sťažovateľke vrátenie súdneho poplatku za žalobu v sume 391,50 eur.

Proti tomuto uzneseniu podala sťažovateľka sťažnosť, ktorá bola napadnutým uznesením zamietnutá.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Proti napadnutému uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, argumentujúc, že:

- a) interpretácia a právny názor okresného súdu k rozsahu vrátenia súdneho poplatku z podanej žaloby v zmysle § 11 ods. 7 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) je natoľko arbitrárna, že je z ústavnoprávneho hľadiska neospravedliteľná a neudržateľná, čo má za následok porušenie jej v ústavnej sťažnosti označených práv,
- b) okresný súd sa napadnutým uznesením odklonil od ustálenej súdnej praxe, pretože v prípade vrátenia súdneho poplatku z dôvodu uzavretia zmiernu do začiatku prvého pojednávania sa berie do úvahy tá skutočnosť, či pojednávanie aj bolo otvorené, či vôbec začalo, a to bez ohľadu na počet nariadených pojednávanií,
- c) napadnutým uznesením okresného súdu došlo k porušeniu princípu právnej istoty, ktorého súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď, a to s poukázaním na niektoré rozhodnutia všeobecných súdov, ktoré sťažovateľke priznali za rovnakej situácie nárok na vrátenie 90 % zo zaplatených súdnych poplatkov,
- d) okresný súd sa dostatočne nevysporiadal s jej námietkami v podanej sťažnosti a svoj odklon od ustálenej súdnej praxe dostatočne neodôvodnil, čím taktiež porušil jej právo na spravodlivý proces.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie práv sťažovateľky uvedených v bode 1 tohto uznesenia napadnutým uznesením okresného súdu, ktorým bola zamietnutá jej sťažnosť proti uzneseniu o vrátení súdneho poplatku.

III.1. K namietanému porušeniu práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

6. V preskúmvanej veci okresný súd napadnutým uznesením zamietol sťažnosť sťažovateľky, ktorú podala proti uzneseniu o vrátení súdneho poplatku, podľa § 250 Civilného sporového poriadku ako nedôvodnú.

7. Z napadnutého uznesenia je zrejmé, že sťažovateľka v sťažnosti (totožne ako v ústavnej sťažnosti, pozn.) namietala nesprávnu interpretáciu § 11 ods. 7 zákona o súdnych poplatkoch s poukázaním na skutočnosť, že v spore nariadené pojednávania na 26. február 2020 a 3. jún 2020 neboli otvorené, a teda vo veci sa nekonalo prvé pojednávanie. Na základe uvedeného s poukázaním na judikát R 14/1976 argumentovala, že pokiaľ ani na jednom z nariadených

pojednávaniu nedošlo ani k prednesu žaloby, okresný súd jej mal priznať nárok na vrátenie súdneho poplatku zo žaloby v rozsahu 90 %.

8. Vzhľadom na námietky sťažovateľky ústavný súd uvádza, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

9. Také nedostatky v prípade sťažovateľky ústavný súd nezistil. K tomuto záveru dospel po tom, čo overil opodstatnenosť námietok vznesených sťažovateľkou. V rámci toho posudzoval, či odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu signalizuje potenciálnu arbitrárnosť v interpretácii a aplikácii príslušných právnych noriem na vec sťažovateľky a s tým spojené možné porušenie jej označených práv, alebo naopak, či vzhľadom na odôvodnenie a právne závery okresného súdu v ňom uvedené je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená.

10. V prípade sťažovateľky bolo relevantné ustanovenie § 11 ods. 7 zákona o súdnych poplatkoch v časti upravujúcej podmienky a rozsah vrátenia zaplatených súdnych poplatkov v prípade, ak konanie skončia strany alebo účastníci schválením zmieru. Okresný súd, reagujúc na námietky sťažovateľky v bode 9 napadnutého uznesenia, ozrejmil, že ustanovenie § 11 ods. 7 zákona o súdnych poplatkoch nediferencuje rozsah vrátenia súdneho poplatku v závislosti od začatia pojednávania vo veci, otvorenia pojednávania vo veci, prípadne od prednesu žaloby tak, ako namieta sťažovateľka, ale výslovne zakotvuje ako deliaci moment „začiatok prvého pojednávania“ bez akýchkoľvek ďalších podmienok a dodatkov. Okresný súd zdôraznil, že nerozporuje skutočnosti tvrdené sťažovateľkou týkajúce sa priebehu pojednávania konaných 26. februára 2020 a 3. júna 2020, avšak tieto skutočnosti nie sú relevantné pre posúdenie rozsahu vrátenia súdneho poplatku. Svoj názor okresný súd podporil jedným zo základných princípov civilného konania, a to princípom hospodárnosti, keď väčším rozsahom vrátenia súdneho poplatku motivuje strany konania uzavrieť zmiar pred prvým pojednávaním v súdom prezentovanom zmysle, čím sa znížia náklady vzniknuté v konaní spojené s nariadením, zabezpečením a uskutočnením pojednávania. V závere poukázal, že samotné „otvorenie pojednávania vo veci samej“, ktoré za rozhodný okamih pre určenie rozsahu vrátenia súdneho poplatku považuje sťažovateľka, nijako neovplyvňuje mieru nákladov, ktoré sú s pojednávaním spojené, a preto by takáto diferenciácia nemala logický základ.

11. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že účelom a zmyslom vyberania súdnych poplatkov je aspoň čiastočná úhrada nákladov spojených so súdnym konaním zo strany účastníkov konania/strán sporu. Zákon o súdnych poplatkoch, ktorý túto problematiku komplexne upravuje, je v zásade postavený na myšlienke, že poplatok znáša ten, kto činnosť súdu žiada alebo kto z nej má prospech. V tomto smere možno súdny poplatok chápať ako poplatok za službu, ktorej vykonanie účastník konania/strana sporu od súdu očakáva. Pre súdne poplatky je charakteristická istá fázovosť zodpovedajúca tomu-ktorému štádiu súdneho procesu. Ide jednak o fázu vyrubovania súdneho poplatku za jednotlivé úkony alebo konania (§ 1), po nej nasleduje fáza

zloženia súdneho poplatku zo strany poplatníka (§ 9) a napokon fáza spotrebovania súdneho poplatku (a to úplného, ak súdne konanie dospeje až do štádia rozhodnutia vo veci samej, alebo čiastočného, ak konanie týmto spôsobom neskončí). Zákon o súdnych poplatkoch pamäta i na situácie, keď sa súdne konanie ukončí ešte vo fáze, keď napr. zo strany súdu nebolo potrebné vykonať žiaden úkon (napr. ak účastníci konania/strany sporu vyriešia spornú vec mimosúdnou dohodou po tom, čo bol návrh na začatie konania podaný, a to bez ingerencie súdu). V takýchto prípadoch prichádza do úvahy práve aplikácia ustanovení o vrátení súdneho poplatku. Výška zaplateného súdneho poplatku, ktorý sa má poplatníkovi vrátiť späť závisí od toho, v akom štádiu súdneho konania nastane skutočnosť, s ktorou je spojené vrátenie súdneho poplatku. Dôvodnosť popísanej právnej úpravy tkvie v tom, že súdu v takýchto prípadoch nevznikli v súvislosti so súdnym konaním náklady, resp. ak nejaké vznikli, tie sú pokryté časťou zaplateného súdneho poplatku, ktorý sa späť nevracia (obdobne pozri III. ÚS 662/2017).

12. Ústavný súd konštatuje, že okresný súd v napadnutom uznesení, reagujúc na námietky sťažovateľky, adekvátne odôvodnil svoj právny názor na rozsah vrátenia súdneho poplatku v tomto konkrétnom prípade, keď jasne a zrozumiteľne odôvodnil, prečo sa s argumentáciou sťažovateľky nestotožnil a prečo nebola na prerokúvanú vec relevantná judikatúra, na ktorú poukazovala v podanej sťažnosti, a to v kontexte toho, že pre rozsah vrátenia súdneho poplatku je za rozhodujúci okamih potrebné považovať „začiatok prvého pojednávania“, a to práve s poukázaním na to, že samotné „otvorenie pojednávania“, ktoré za rozhodný okamih pre určenie rozsahu vrátenia súdneho poplatku považuje sťažovateľka, nijako neovplyvňuje mieru nákladov, ktoré sú s pojednávaním spojené.

13. K argumentácii sťažovateľky o tom, že v prípade výkladu, ktorý k predmetnému ustanoveniu zaujal okresný súd, by sporová strana nikdy nemala nárok na vrátenie 90 % zo zaplatených súdnych poplatkov, keď sudcovia všeobecných súdov vyžadujú osobnú účasť strán sporu na pojednávaní, a to z dôvodu preukázania ich skutočnej vôle zmier uzatvoriť s podpísaním jeho návrhu priamo pred sudcom bez otvorenia pojednávania, je nevyhnutné uviesť, že zo žiadneho ustanovenia Civilného sporového poriadku nevyplýva nevyhnutnosť uzavrieť súdny zmier len na nariadenom pojednávaní v prítomnosti zákonného sudcu, pričom ani sťažovateľka nepoukazuje na žiadne konkrétne ustanovenia, ale svoju úvahu opiera výlučne o svoje „*praktické skúsenosti*“. Na uvedené poukázal aj okresný súd, a to explicitne v bode 10 napadnutého uznesenia.

14. Sťažovateľka namieta aj názorový odklon okresného súdu od ustálenej súdnej praxe s poukázaním na konkrétne rozhodnutia najvyššieho súdu a namieta aj porušenie princípu právnej istoty poukázaním na viaceré rozhodnutia súdov prvej inštancie, ktoré jej v rovnakých prípadoch priznali iný rozsah nároku na vrátenie ňou zaplatených súdnych poplatkov.

15. Pokiaľ ide o rozhodnutia najvyššieho súdu, na ktoré poukazuje sťažovateľka, ústavný súd uvádza, že ani jedno z nich nerieši situáciu vrátenia súdneho poplatku podľa § 11 ods. 7 zákona o súdnych poplatkoch, a teda nerieši výklad rozhodného okamihu pre určenie rozsahu jeho vrátenia pri uzavretí súdneho zmieru, od ktorého záverov by sa mohol okresný súd odkloniť. Uznesenie najvyššieho súdu č. k. 1 Obo 4/2010 z 10. marca 2010 sa zaoberá aplikáciou ustanovenia o zastavení konania podľa zákona o súdnych poplatkoch a v tejto súvislosti posudzuje výklad pojmu „začatie konania vo veci samej“ ako relevantného pre aplikáciu § 10 ods. 2 písm. zákona o súdnych poplatkoch v znení platnom a účinnom v rozhodnej dobe. Uznesenie najvyššieho súdu

č. k. 1 Obdo 81/2018 z 28. marca 2019 sa týka aplikácie ustanovení Civilného sporového poriadku pri zastavení konania z dôvodu späťvzatia žaloby. K uvedenému sa žiada uviesť, že časť tohto uznesenia, ktorú sťažovateľ odcitoval v ústavnej sťažnosti v znení „*podľa ustálenej súdnej praxe sa za začatie konania vo veci samej spravidla považuje otvorenie pojednávania vo veci samej a výzva súdu na prednesenie žaloby. Za pojednávanie, ktoré bolo odročené bez prejednania veci možno považovať také pojednávanie, ktoré nebolo začaté v zmysle ust. § 181 ods. 1 CSP, resp. ktoré síce bolo začaté, ale z rôznych dôvodov nedošlo k meritórnemu prejednaniu veci*“, je iba súčasťou naratívnej časti tohto rozhodnutia, kde najvyšší súd zrekapituloval názor odvolacieho súdu, a teda nejde o vlastný názor najvyššieho súdu, ktorý by priamo vyplýval z tohto sťažovateľkou uvádzaného rozhodnutia, ktorého výsledkom bolo odmietnutie dovolania pre nesplnenie podmienky spočívajúcej v subjekte oprávnenom na podanie dovolania, čo bránilo jeho vecnému prejednaniu. K judikátu R 14/1976, na ktorý taktiež sťažovateľka poukazuje, ústavný súd uvádza, že jeho obsahom je výklad pojmu „prvé pojednávanie“ v kontexte vrátenia súdneho poplatku pri zastavení konania z dôvodu späťvzatia návrhu (teraz § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, pozn.).

16. Ústavný súd konštatuje, že výklad pojmov obsiahnutý v už uvedených rozhodnutiach sa tak priamo nedotýka zákonnej formulácie § 11 ods. 7 zákona o súdnych poplatkoch, ktorý bol relevantný vo veci sťažovateľky, pričom okresný súd adekvátne ozrejnil, prečo v danom prípade nie je dôležitý výklad pojmov „začatie pojednávania vo veci“, „otvorenie pojednávania vo veci“, prípadne výklad pojmu „prednes žaloby“, ktorej súladnosti s ustálenou súdnou praxou sa sťažovateľka v konaní pred ústavným súdom dovoláva.

17. Vzhľadom na uvedené považuje ústavný súd právny záver okresného súdu uplatnený pri interpretácii § 11 ods. 7 zákona o súdnych poplatkoch, za jeden z možných prístupov k interpretácii a aplikácii relevantnej právnej úpravy a za ústavne udržateľný a zároveň námietku sťažovateľky o nedostatočnom vysporiadaní sa okresného súdu s jej argumentmi považuje v tomto kontexte za zjavne neopodstatnenú. Ústavný súd nevyklučuje, že okresný súd mohol uplatniť aj iný prístup k interpretácii relevantného ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch, ale v okolnostiach posudzovanej veci nemožno považovať napadnuté uznesenie okresného súdu za zjavne neodôvodnené ani za arbitrárne. Ústavný súd tak rešpektuje, že je primárnou úlohou všeobecného súdu vykladať zákony a ďalšie právne predpisy, pričom právny názor okresného súdu a jeho závery možno v posudzovanej veci považovať za zrozumiteľné a vnútorne vyvážené, a preto z ústavného hľadiska za udržateľné.

18. V závere k námietke sťažovateľky o porušení princípu právnej istoty s poukazom na to, že viaceré súdy prvej inštancie (ktorých rozhodnutia ako dôkazy priložila k ústavnej sťažnosti, pozn.) jej v obdobných prípadoch priznali nárok na vrátenie 90 % zo zaplatených súdnych poplatkov, ústavný súd opätovne zdôrazňuje, že jeho úloha sa zásadne obmedzuje iba na posúdenie ústavnej akceptovateľnosti napadnutého rozhodnutia, a nie na polemiku, ktorý z viacerých možných výkladov uprednostniť, pretože zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov nie je v jeho právomoci. Je vecou zjednocovacieho mechanizmu všeobecného súdництва, aby v aplikačnej rovine zákona kreoval judikatúrne riešenie nastolenej problematiky na nápravu tohto nežiaduceho stavu. Týmto prostriedkom však zásadne nie je a nemôže byť ústavná sťažnosť, pokiaľ, ako už bolo uvedené, v tomto konkrétnom prípade okresný súd vo veci sťažovateľky jasne a zrozumiteľne odôvodnil svoje úvahy a s jej námietkami sa adekvátne vysporiadal. Ústavný súd ako ochranca

ústavnosti môže korigovať zjednocovaciu a rozhodovaciu činnosť všeobecných súdov ibavnímočne, a to v prípadoch, ak sú právne závery všeobecných súdov ústavne neudržateľné a porušujúce základné práva a slobody, čo nie je prípad sťažovateľky. Pre úplnosť ústavný súd uvádza, že sudy prvej inštanície v rozhodnutiach, ktoré sťažovateľka ústavnému súdu predložila ako dôkaz o nejednotnosti rozhodovania v jej obdobných veciach, aplikovali § 11 ods. 7 zákona o súdnych poplatkoch bez akejkoľvek bližšej rozpoznateľnej argumentácie na rozdiel od napadnutého uznesenia, kde okresný súd svoju argumentáciu adekvátne rozvinul.

19. Vzhľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako zjavne neopodstatnenú.

III.2. K namietanému porušeniu práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu

20. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu je potrebné uviesť, že sťažovateľka namietala porušenie týchto práv v spojení alebo v nadväznosti na namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Keďže ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade nedošlo k porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako ani k porušeniu práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, je zjavné, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu týchto označených práv. Ústavný súd preto aj túto časť ústavnej sťažnosti pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu